

Pli da mavo ol da bono

Krause, Erich-Dieter. *Großes Wörterbuch Deutsch-Esperanto.* — **Ham-burg: Helmut Buske Verlag, 2007.** — 1679 pĝ.

La apero de *Großes Wörterbuch Deutsch-Esperanto* de Erich-Dieter Krause sendube estas evento ne nur en la historio de la antaŭaj vortaroj D-Eo, sed ankaŭ en la tuta historio de la Esperanta leksikografio. Simile ampleksaj vortaroj ekzistas nur por la hispana (de Diego)¹, itala (Minnaja)² kaj japana (Miyamoto)³. En la historio de la germanaj vortaroj nur tri ludis limigitan rolon kompareblan: Christaller (1910, 2a eld. 1923)⁴, Bennemann (1926)⁵ kaj Wingen (1954)⁶. Ĉi lasta ne superis siajn antaŭulojn, sed naskiĝis simple el postmilita bezono.

La germanaj esperantistoj devis do atendi 80 jarojn por havi denove ampleksan konsultilon. La eldonisto asertas (malantaŭa kovrilo), ke ĝi enhavas “la tutan vort-trezoron de la ĉiu-tagaj lingvoj”.

Evidente tio estas pura propagando, mil mejlojn for de la faktoj. Por povi adekvate recenzi la vortaron, necesus havi ĝin sur diskedo kiu permesus rapidan traserĉon. Nur tiel konstateblas, por ekzemplo, ĉu Krause efektive konsideris la tutan stokon de PIV, Neologisma Glosaro (Vatré), de sia propra vortaro Eo-D (1999)⁷ kaj antaŭ ĉio de la literaturo. La eldonisto ne intencas disponigi la vortaron en formo elektronika, kio klare indikas, ke li kaj la aŭtoro timas tian “travidebligon” de la verko. Por sperti la kvalitojn kaj mankojn de vortaro, necesas “vivi” kun ĝi. Jen aldona problemo: spertaj esperantistoj konsultos ĝin malofte, eble nur por serĉi vorton iom marĝenan aŭ fakan, dum nespertaj esperantistoj apenaŭ rimarkos la multajn fuŝojn. Ili simple kredos, ke ili devas diri *piloj* [tiel!] *kontraŭ malsato* (p. 94), ili ne lernos la vorton *brikoli* (D basteln), sed nur la Krause-parafrazon *metie amatori*, eble ili ekmiros pri *kaum Hava* (p. 652) por “holde Weiblichkeit” (t.e. niaj ĉarmaj damoj), ĉar de kie ili sciu, ke jen englitis indoneziaĵo?!?

Same ili akceptos la fuŝon *kalkpuco* (p. 713), ili ne rimarkos la mankon de akuzativo ĉe *merdi en la pantalono* (p. 1186), diros *lingvaĵo maltrafa* anstataŭ *katakrezo* (p. 1325), aplikos por “Teppichboden” (*mokedo*) la parafrazon de Krause (*tapiŝo kovranta la plankon de la tuta ĉambro*), kaj “Weinstraße”

estos por la naivuloj *vinstrato* anstataŭ *vin-vojo*...

Sed ili frustriĝos ankaŭ, kiam ili serĉos kurantajn vortojn kaj esprimojn kaj ne trovos ilin. Jen ekzemploj sendube nek esoteraj nek iel fakaj: *Altweibersommer* (*filigrana, indiana somero*), *Anstandswauwau* (*ŝaperono*), *GAU* (*nuklea katastrofo*), *Mischbatterie* (*miks-krano*) kaj miloj da aliaj mankoj. Por testi la efektivan mankon de ĉiu-tagaj vort-provizoj mi enkomputiligis kaj alfabetigis du dokumentojn: la bulvardan ĵurnalon *BILD* de 2007-06-12 kaj la turisman revuon *Bierzeitung 2007* el Bavarujo. La rezulto montris, ke nur minora parto de la tiel akiritaj vortoj troviĝas ĉe Krause. Lia vortaro do eĉ ne sufiĉas por traduki bavaran menukarton, por ne paroli pri la urugvajaj...

Kiu serĉas “germanaĵojn”, ofte desapontiĝos, jen en la kampo gastronomia, ekz. *Maultaschen* (*ŝvabaj ravioloj*) aŭ *Streuselkuchen* (*krumela kuko*), geografia, ekz. *Allgäu* (*Algovio*) aŭ folkloraj: mankas amaso da figuroj fabelaj (*Frau Holle: Sinjorino Sambuk?*), mitologiaj (*Rübezahl*), ŝercaj (*Dick und Doof* aŭ la kolonjaj *Tünnes und Schäl: Toĉjo kaj Strabul?*).

Kiam okaze de la apero de antaŭa vortaro mi riproĉis al Krause la mankon de skatologia vort-trezoro, li objektis, ke ja enestas... skat-terminoj. Sub “Geschlechtsteil” (seks-organo) oni trovas la vortojn *midzi, penissuĉi, frandzi, vulvosuĉi, sesdeknaŭ[su]mi*, sed en la germana alfabeto ordi oni vane serĉos ilin. La metaforajn kaj slangajn esprimojn *buĥto, buŝino, ĉiĉo, kundo, pipiĉeto, pipinjo* aŭ eĉ *centra oficejo* por *vagino* oni kredeble trovos nenie. Oni mire konstato ankaŭ, ke la vorto *Call-girl* ne ekzistas en Esperanto. Laŭ Krause D Puff estas vulgara (li diras “salopp”, sed neniu lia traduko de “salopp” taŭgas) esprimo por *Bordell*, sed la proponitaj tradukoj *prostituejo* (ĉu iu diras tion?), *bordelo* ne estas “salopp”. “Salopp” estus, por ekzemplo, *fikejo, fotrejo* aŭ *fornikejo*. La vortojn D Eroscenter (*grand-bordelo?*) kaj FKK-Klub (*kluba megabordelo*) li ne konas. Kiu indignos pri ĉi konstatoj miaj, rimarkos, ke ankaŭ sur la religia kampo mankas multo, ekz. Fronleichnam (*Krist-korpa festo*).

Ni ĉerpu ankoraŭ detaleton: ĉe kunmetitaj vortoj Krause plene arbitre uzas la ligan -o-, jen ĝin metas, jen ĝin lasas fakultativa aŭ tute ellasas: sistemo ne ekkoneblas (dormoĉambro,

dorm[o]ĉambro, dormĉambro). Tio validas eĉ pli por la uzo de la ligo-streko: nul regulo dedukteblas el la ekzemploj de Krause. Oni trovas unu apud la alia: am-filmo, sed amletero (p. 849), kontrol-esploro, sed kontrolveturo (p. 778), viv-komunumo, sed vivkunulo (p. 830), vizit-horoj, sed vizitprogramo (p. 216).

En tre frua recenzo rete aperinta la germana asekur-matematikisto Ulrich Matthias venis al la konkludo, ke rilate la fakan leksikon de lia ĉiu-tagaj laboro “la vortarego [...] estas tute mizera”. Certe ne nur tiu-fake.

Konkludo: La amplekso de la vortaro ne garantias pri la enesto de tre elementaj ĉiu-tagaj vortoj. Vortarojn de tia kalibro ne povas fari unuopuloj. Efektive necesus unue plene registri la Esperantan vort-trezoron (PIV estas nesufiĉa kaj arbitra selekto), ĝin traduki kaj poste inversigi. La vortaro de Wüster, se kompleta kaj ĝisdatigita, permesus tian procedon. Krause tro ofte inventas, lia vortaro ne respegulas la efektive ekzistantan lingvon, ĝi estas kabineta solvo de homo teoriumanta kaj sekve fantaziaĵo. En sia nuna formo ĝi faras pli da mavo ol da bono.

Reinhard Haupenthal

1. Diego F. de. *Gran Diccionario Español-Esperanto*. Santander: mga, 2003. — XX + 1279 p.

2. Minnaja C. *Vocabolario Italiano-Esperanto*. Milano: Cooperativa Editoriale Esperanto, 1996. — 1438 p.

3. Miyamoto Masao. *Vortaro japana-esperanta*. Tokio: JEI, 1982. — VI + 1083 p.

4. Christaller P. *Deutsch-Esperanto Wörterbuch*. Berlin: Möller & Borel, 1910. — XXVI + 516 p.

5. Bennemann P. *Esperanto Hand-Wörterbuch*. 2. Deutsch-Esperanto. Leipzig: Hirt, 1926. — XX + 455 p.

6. Wingen H. *Wörterbuch Deutsch-Esperanto*. Limburg/Lahn: Vereinsdr, 1954. — 176 p.

7. Krause E.-D. *Wörterbuch Deutsch-Esperanto*. Leipzig: Verl. Enzyklopädie, 1983. — 594 p.

